

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

YTTRANDE
2026-02-13

Ärendenummer
NV-04122-23

Mark- och miljödomstolen
Umeå tingsrätt
mmd.umea@dom.se

Yttrande i mål nr M 1413–23 angående LKAB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken (9 och 11 kap. miljöbalken) till fortsatt och utökad gruv- och förädlingsverksamhet m.m. i Malmberget, Gällivare

Med anledning av domstolens föreläggande, aktbilaga 1259 och underrättelse aktbilaga 1284, anför Naturvårdsverket följande.

Naturvårdsverket har tagit del av aktbilagorna 1251–1256, 1258, 1268, 1274–1277, och 1279–1283.

1. Inställning och yrkanden

Naturvårdsverket vidhåller yrkandena så som de framställts i Naturvårdsverkets yttranden i målet samt vid huvudförhandlingen, sammanfattade i domstolens aktbilaga 1235.

2. Utveckling av talan

2.1. Utsläpp av uran

2.1.1. Nuvarande förutsättningar

LKAB har i yttrande den 26 januari 2026, aktbilaga 1256, bland annat yttrat sig över den av regeringen beslutade ändringen¹ i vattenförvaltningsförordningen (2004:660). LKAB synes vara av uppfattningen att den nya paragrafen, 4 kap. 4 c § vattenförvaltningsförordningen, innebär att Havs- och vattenmyndigheten (HaV) kommer att upphäva den nu gällande bedömningsgrunden avseende uran i HVMFS 2019:25. Detta i avvaktan på att en modell för beräkning av biotillgänglig halt tas fram.

Naturvårdsverket gör följande bedömning avseende det nu gällande rättsläget. Den nya bestämmelsen i vattenförvaltningsförordningen är framåtsyftande såtillvida att den anger hur vattenmyndigheterna ska agera när de fattar beslut om kvalitetskrav avseende uran för ytvattenförekomster. Regeringen har dock inte beslutat om någon ändring av 3 kap. vattenförvaltningsförordningen om hur statusklassificeringen ska göras. Det är för Naturvårdsverket oklart vad

¹ Förordningen (2026:2) om ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

konsekvensen skulle bli om HaV upphäver bedömningsgrunden för uran, så som LKAB förutsätter. Vattenförekomsten skulle nämligen fortsatt vara klassad i måttlig status avseende uran och vattenmyndighetens föreskrifter som anger kvalitetskravet är alltså detsamma.

Naturvårdsverkets bedömning är därmed att ändringen i vattenförvaltningsförordningen inte har någon direkt påverkan på den nu gällande statusklassificeringen eller miljökvalitetsnormen i Lina älv. Förutsättningarna är därmed alltså detsamma som de var under höstens huvudförhandling. Eftersom den gällande statusklassificeringen och miljökvalitetsnormen i Lina älv alltså är densamma som tidigare och i avvaktan på att LKAB inkommer med det åtagande avseende uran som aviserats, ser Naturvårdsverket ingen anledning att i detta skede ändra sin inställning utan vidhåller sina yrkanden.

2.1.2. Eventuellt ändrade förutsättningar

Oavsett om Havs- och vattenmyndighetens och/eller vattenmyndighetens föreskrifter skulle ändras så att frågan om utsläpp av uran inte utgör ett hinder i förhållande till miljökvalitetsnormerna för ytvatten anser Naturvårdsverket att det ändå finns skäl att införa rening av uran eftersom sådan rening utgör bästa möjliga teknik. Det är en grundläggande förutsättning att alla verksamheter ska tillämpa bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas om det finns skäl att anta att en verksamhet kan medföra skada eller olägenhet för miljön, 2 kap. 3 § miljöbalken. Det räcker därmed att det finns en risk för skada eller olägenhet för att försiktighetsmått ska vidtas.

LKAB:s utsläpp av uran i Lina älv är betydande och är väsentligt större, både avseende halter och mängder, än andra utvinningsverksamheters utsläpp. LKAB har uppgett att det finns tillgängliga tekniker som kan användas i bolagets verksamhet. Ett införande av en rening med flockning och fällning skulle även ha positiva effekter på vissa andra ämnen som finns i utgående vatten vilket även ska beaktas vid skälighetsavvägningen enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.

Naturvårdsverket vill därför poängtera att myndigheten anser att även om utsläppen av uran inte skulle utgöra en fråga om innehållande av en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. 4 § miljöbalken, finns det ändå starka skäl att begränsa utsläppen och att rening, med flockning och fällning utgör bästa möjliga teknik. Om förutsättningarna ändras kan Naturvårdsverket därför komma att justera sin talan i denna del.

Vad gäller LKAB:s justerade villkor U6² motsätter sig Naturvårdsverket därmed också att "behovet av rening" ska utredas vidare. Att det finns ett sådant behov är enligt Naturvårdsverkets uppfattning redan klarlagt.

2.2. Ny utsläppsanordning i Lina älv

Naturvårdsverket har noterat att länsstyrelsen tills vidare har förbjudit den av LKAB föreslagna utsläppsanordningen samt, med hänvisning till 21 kap. 3 § miljöbalken, har informerat domstolen om den aktuella anmälan. Innan erforderliga beslut har fattats i frågan och det är klarlagt hur anläggandet ska prövas vidhåller Naturvårdsverket sina yrkanden och villkorsförslag om inte annat framgår nedan.

² Se aktbilaga 1256, s. 13.

Om utsläppsanordningen anläggs kan det dock finnas skäl för Naturvårdsverket att se över villkoret NV J avseende ammoniakkväve, se även avsnitt 3 nedan.

2.3. Synpunkter på Naturvårdsverkets villkorsförslag

LKAB har också i aktbilaga 1256 bemött Naturvårdsverkets förslag till villkor så som de presenterades vid huvudförhandlingens sjätte vecka. Med anledning av detta vill Naturvårdsverket framföra följande.

LKAB har nu justerat den föreslagna formuleringen om ”kontinuerlig drift” och ändrat den till ”klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinsvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten”. För villkor X5 verkar formuleringen ”kontinuerlig drift” kvarstå.³ Formuleringen är avgörande för när de aktuella villkoren ska vara gällande. Naturvårdsverket har förståelse för att det är komplicerat att genomföra dessa nödvändiga byggnationer samtidigt som verksamheten ska fungera tillfredsställande. Det är dock nödvändigt att det även under tiden fram till dess att det utbyggda klarningsmagasinets hela volym är tillgänglig finns villkor som reglerar verksamhetens miljöpåverkan och som kan följas upp av tillsynsmyndigheten.

Den föreslagna formuleringen är av betydelse för när de av Naturvårdsverket föreslagna villkoren NV 12, NV 13 och NV D ska börja tillämpas. Med bolagets formulering blir konsekvensen att de föreslagna villkoren inte kommer att tillämpas under ett antal år efter det att bolaget tagit tillståndet i anspråk. Under denna tid kommer verksamheten vara helt oreglerad i dessa delar eftersom befintligt tillstånd, och därmed även eventuella villkor, upphör att gälla när det nya tillståndet tas i anspråk. Det kommer därmed saknas villkor för verksamheten i dessa avseenden. Bland annat kommer detta gälla för villkor NV 12. Detta villkor reglerar bolagets så kallade bräddningsstrategi som bolaget själva anger som den främsta och avgörande åtgärden för att minimera påverkan från verksamheten på Lina älv. Naturvårdsverket anser att det är otillfredsställande att frågorna lämnas oreglerade under denna tid.

LKAB måste därför ange hur lång tid det tar, från det att tillståndet tagits i anspråk till dess att ”hela magasinsvolymen är tillgänglig”. Naturvårdsverket önskar även samma förtydligande avseende när klarningsmagasinet tagits i ”kontinuerlig drift”. Om bolaget vidhåller de föreslagna formuleringarna är det nödvändigt att LKAB även föreslå temporära villkor som kan gälla under anläggningstiden.

2.3.1. NV 12

På de grunder som framgår ovan, i avsnitt 2.3 om klarningsmagasinets utbyggnad, vidhåller Naturvårdsverket tillsvidare den föreslagna formuleringen ”När det utbyggda klarningsmagasinet har börjat användas för att lagra vatten”. Om LKAB inkommer med förslag till temporära villkor som kan gälla under anläggningstiden kommer Naturvårdsverket göra en förnyad bedömning.

Naturvårdsverket noterar att bolaget har justerat villkoret gällande hur årsmedelvärde ska beräknas (medelvärde av enskilda dygnsmedelvärden istället för kvot av summan av bräddvatten- och älvvattenvolym under ett år). Bolaget har även justerat vilken typ av maxvärde som aldrig får överskridas (dygnsmedelvärde istället för momentanvärde). Detta har gjorts utan närmare förklaring. Naturvårdsverket önskar att bolaget beskriver skillnaderna att rent

³ Aktbilaga 1268, s. 3.

tekniskt mäta och följa upp de olika värdena, samt vad förändringen kommer leda till för den faktiska tillåtliga bräddvattenandelen i Lina älv ("villkorens stränghet"). Tills vidare vidhåller Naturvårdsverket att det momentana värdet aldrig får överskrida 10 % och att årsmedelvärdet av bräddvattensandel i Lina älv ska beräknas från total volym bräddvatten under ett år jämfört med total volym vatten i älven under de dygn som bräddning pågått.

LKAB har även lagt till en mening avseende driftstörning på flödesmätaren. Naturvårdsverket anser att det kan vara motiverat med ett sådant tillägg. Naturvårdsverket önskar dock att bolaget förklarar om isbildning är ett återkommande problem och under hur lång tid en driftstörning på grund av isbildning kan pågå.

2.3.2. NV 13

Naturvårdsverket vidhåller sitt föreslagna villkor. Vad gäller formuleringen "till dess att det utbyggda klarningsmagasinet har börjat användas för att lagra vatten" hänvisas till avsnitt 2.3 ovan.

2.3.3. NV C, kontroll processkemikalier

Naturvårdsverket noterar att LKAB medger Naturvårdsverkets förslag.

2.3.4. NV D, flödesproportionerlig provtagning

Vad gäller bolagets formulering "när det utbyggda klarningsmagasinet tagits i anspråk" hänvisas till avsnitt 2.3 ovan. Naturvårdsverket vidhåller därför det föreslagna villkoret, men medger bolagets formulering avseende driftstörning.

Ett kraftigt varierande bräddflöde är enligt Naturvårdsverkets uppfattning ett skäl som just talar för att flödesproportionell provtagning ska användas istället för provtagning med jämna tidsintervall (tidsproportionell provtagning). Flödesproportionell provtagning används vid andra liknande verksamheter där bräddflödena varierar i motsvarande grad. Så även i andra branscher där stora flödesvariationer är vanligt förekommande, till exempel större avloppsreningsverk. Även om provtagningsmetoden kan vara utmanande och kräva viss handpåläggning exempelvis gällande inställning av provmängd vid olika flöden är det inte skäl nog att inte använda flödesproportionell provtagning.

Naturvårdsverket vill även påpeka att myndigheten yrkat att det ska föreskrivas mängdvillkor för ett antal ämnen under en provotid. Denna typ av villkor följs bäst upp genom flödesproportionell provtagning. Detsamma gäller självfallet för de framtida slutliga mängdvillkor som Naturvårdsverket yrkat ska fastställas efter provotiden.

Naturvårdsverket justerar NV D enligt följande.

NV D

Senast ett år efter att tillståndet tagits i anspråk ska provtagning av bräddat vatten ske flödesproportionellt och göras med en automatisk provtagare. Analys av alla villkorssatta parametrar ska göras av dygnsprover alla dagar bräddning pågår om inget annat anges i villkoren.

Vid driftstörning på den automatiska provtagaren får prov tas manuellt. Prov ska tas varje dygn som bräddning pågår.

När tillståndet tagits i anspråk och till dess att automatisk provtagare installerats ska provtagning av bräddat vatten göras med stickprov minst två gånger per

vecka i samband med utsläpp till recipient. Analys ska ske av individuella prover.

2.3.5. NV J, ammoniakkväve

Naturvårdsverket vidhåller det föreslagna villkoret, se även avsnitt 2.2 ovan.

2.3.6. NV UD och NV PB

Naturvårdsverket vidhåller de föreslagna villkoren. Om Havs- och vattenmyndighetens och/eller vattenmyndighetens föreskrifter skulle ändras så att frågan om utsläpp av uran inte utgör ett hinder i förhållande till miljökvalitetsnormerna för ytvatten kan Naturvårdsverket komma att justera utredningsföreskriften och det provisoriska villkoret så att de även omfattar uran.

2.4. Utsläpp till luft

Naturvårdsverket konstaterar att Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) i november förra året meddelade dom i målet som gäller SSAB EMEA AB:s anläggning i Luleå (MÖD:s avgörande den 20 november 2025 i mål nr M 991-25). Avgörandet innebär ett klargörande på flera punkter avseende bl.a. utsläpp till luft och energi. Naturvårdsverket bedömer att avgörandet i sak ligger i linje med Naturvårdsverkets villkorsyrkanden i förevarande mål, även om skillnader i formuleringar förekommer.

2.5. Artskydd

Vid huvudförhandlingen förbehöll sig Naturvårdsverket möjligheten att återkomma till frågan om artskydd avseende fåglar. Detta eftersom Naturvårdsverket förutsåg att det skulle kunna ske förändringar i praxis på området. Hittills har Mark- och miljööverdomstolen inte avkunnat några domar som varit direkt tillämpliga på förutsättningarna i aktuellt mål. Det kan dock inte uteslutas att så kommer ske innan huvudförhandlingen. Naturvårdsverket avser i så fall återkomma i denna del.

3. Frågan om förbehåll

Mark- och miljödomstolen har berett Naturvårdsverket möjlighet att yttra sig över frågan om domstolen ska förbehålla sig prövningen av utläggande av rörledningen i Lina älv.

Under förutsättning att domstolen finner att det finns rättsliga förutsättningar för att ta till sig frågan anser Naturvårdsverket att det finns flera skäl som talar att frågan prövas i det aktuella målet. Utsläppsanordningen kan väsentligt minska plymen av förorenat vatten i Lina älv. Detta kan i sin tur ha en direkt påverkan på de villkor som ett eventuellt tillstånd bör förenas med, exempelvis ammoniakkväve, se avsnitt 2.2 ovan. Utsläppsanordningen kan även påverka halterna nitrat i älven och därmed ha betydelser för verksamhetens tillåtlighet.

Det följer av vedertagen praxis, se till exempel MÖD 2004:10 och MÖD:s avgörande den 21 december 2007 i mål M 7533-07, att det ska göras en samordnad prövning av samtliga störningar från en verksamhet vilket även det talar för att nedläggandet av rörledningen bör prövas samlat med den övriga verksamheten.

4. Synpunkter på förhandlingsordningen

Naturvårdsverket konstaterar att tiden för de olika momenten i förhandlingsordningen generellt är generöst tilltagna. Sökandens redogörelse för påverkan på ytvatten torde till exempel kunna kortas och ersättas av att bolaget gör en kortare summering av förutsättningarna i målet. En sådan framställning bör fokusera på eventuella ändringar av förutsättningarna. Detta eftersom frågorna behandlades utförligt även under hösten. Baserat på Naturvårdsverkets nuvarande inställning, där inställningen i målet vidhålls, borde förhandlingen kunna kortas ned väsentligt. Naturvårdsverket anser att det, så som domstolen föreslår, är lämpligt att en förnyad förhandlingsordning tas fram när parternas inställning klargjorts.

5. Förtydliganden

Naturvårdsverket önskar sammanfattningsvis att LKAB inkommer med svar/förtydliganden i nedanstående delar.

- En redovisning av hur lång tid det tar, från det att tillståndet tagits i anspråk till dess att ”hela magasinsvolymen är tillgänglig”. Motsvarande förtydligande önskas avseende när klarningsmagasinet tagits i ”kontinuerlig drift”. Om bolaget vidhåller de föreslagna formuleringarna bör LKAB även föreslå temporära villkor som kan gälla under anläggningstiden.
- En motivering till varför LKAB justerat villkor 13 (motsvarar NV 12) avseende hur årsmedelvärdet ska beräknas och förändringen av det momentana värdet om 10 % till ett dygnsmedelvärde. Naturvårdsverket önskar att LKAB beskriver skillnaderna i att tekniskt mäta och följa upp de olika värdena, samt vad förändringen kommer leda till för den faktiska tillåtliga bräddvattenandelen i Lina älv.
- Ett förtydligande gällande driftstörning på flödesmätaren. Hur vanligt är det med driftsstörningar på grund av isbildning och hur lång tid kan en sådan driftsstörning pågå.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschefen Karolina Ardesjö Lundén efter föredragning av miljöjuristen Sara Nordström.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit miljöjuristerna Ian Kindstrand och Elin Källgren Thyr samt handläggarna Jennifer Brammer, Matthis Persson och Emma Undeman.

För Naturvårdsverket

Karolina Ardesjö Lundén

Sara Nordström

Kopia till:

LKAB genom ombudet Maria Göransson, Alrutz' advokatbyrå

Havs- och vattenmyndigheten

Länsstyrelsen Norrbotten

Länsstyrelsen Västerbotten